

ויקהל חט"ז שיחה א'

"מה ראו להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה" דלא כהנהגתם הראויה בנדבת המשכן. דתפקיד הנשיאים הוא לדאוג שבנ"י יתנדבו ויעשו ככל שביכלתם, אך מכל מקום כשראו הנשיאים שלא היה צורך בנדבתם (שבנ"י הביאו כסף לקנות את אבני השם) הבינו שבהנהגתם היה מעורב גם עצלות.

ברש"י (לה, כז): "והנשאים הביאו: אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו. כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לו ז) והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב".

וצריך להבין מה נוגע כאן שבחנוכת המזבח התנדבו בתחילה? ולכאורה אפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב", ואם כן מדוע משמיענו הכתוב שנתעצלו? ולכאורה ישנה סתירה שבתחילה אומר ר' נתן "כיון שהשלימו ציבור את הכל", ואיך זה מתאים עם זה שלפועל לא הביאו הציבור את אבני השוהם?

והביאור: כוונת ר' נתן הוא לפרש שהנהגת הנשיאים פה היה באופן המתאים. ולכן שואל "מה ראו להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה" דלא כהנהגתם הראויה בנדבת המשכן. דהנה התפקיד של הנשיאים הוא לדאוג לבני ישראל, ולכן לכל לראש צריכים לדאוג שבני ישראל יתנדבו ויעשו ככל שביכלתם ורק אחר כך צריכים לחשוב על עצמם – "ומה שמחסרים אנו משלימים". על דרך שמוצאים בנוגע למשה שהיה הולך מן ההר אל העם לפני שהיה פונה לעסקיו – להכנות שלו למתן תורה.

והנה בני ישראל הביאו את כל הנצרך למלאכה, אך כשראו שאין להם את אבני השוהם נתנו כסף כדי לקנותם. ולכן שייך לומר שהשלימו הציבור את הכל (אף שלא הביאו את אבני השוהם).

אך מכל מקום כשראו הנשיאים שלא היה צורך בנדבתם הבינו שבהנהגתם היה מעורב גם עצלות. והביאור: מכיון שהקמת המשכן הוא ענין כללי ועיקרי – לכפר על העגל – היה עליהם לדאוג שהקמת המשכן יהיה בהקדים הכי אפשרי, ולכן היה עליהם להתנדב מיד, ביחד עם פעולתם על שאר בני ישראל להתנדב. וכדי לתקן חיסרון זה התנדבו בתחילה בחנוכת המזבח.

אך תלמיד ממולח יכול להקשות, לכאורה מכיון שבני ישראל הביאו את הנדבה על ידי זירוזם של הנשיאים, א"כ נחשב כאילו הנשיאים הביאו בעצמם. ועל זה מביא רש"י את שמו של בעל המאמר. דר' נתן הוא בעל המאמר ד"שיעבודא דר' נתן", שתוכנו הוא שאף שהקשר בין לוי לראבן בא על ידי שמעון, מכל מקום נחשב הדבר כאילו לוי חייב לראובן באופן ישיר ללא שייכות לשמעון.

ועל פי זה יש לומר שמתחילה חשבו הנשיאים שאינם צריכים להתנדב כי נדבת בני ישראל נחשב כנדבתם. אך כשראו דבר פלא שהתנדבו ציבור את הכל התחילו לחשוב שזה לא נחשב לנדבתם.

וזה שנחסר אות יוד משמם. שיוד מורה על הביטול, שמפני שלא היה להם ביטול בתכלית, הרגישו את עצמם כנשיאים וחשבו, כנ"ל, שנדבת בני ישראל בא על ידם.

וההוראה: כל יהודי הוא נשיא ומשפיע על סביבתו. אך צריך שהנשיא יהיה בביטול, שלא יחשוב שהשייכות דיהודי השני להקב"ה הוא דוקא על ידו. ואז לא יטעה לחשוב שיוצא ידי חובתו בעבודתו עם הזולת, אלא יוסיף שקידה בלימוד התורה וקיום המצוות.